

Ghid privind utilizarea inteligenței artificiale generative

Aprobat prin decizia Senatului nr 3097/13.02.2026.

1. INTRODUCERE, SCOP ȘI CONTEXT

Inteligența artificială generativă (denumită în continuare IA) reprezintă una dintre inovațiile tehnologice majore ale ultimului deceniu, fiind capabilă să genereze sau să transforme texte, coduri de programare, imagini, sunet, prezentări și alte tipuri de conținut. IA joacă un rol tot mai important și în învățământul superior, influențând în mod fundamental practicile de învățare, predare și cercetare.

Scopul Universității Sapiientia (denumită în continuare Universitatea) este de a integra utilizarea inteligenței artificiale generative în activitățile sale educaționale, de cercetare și administrative într-un mod reglementat, responsabil și transparent. Universitatea este deschisă inovațiilor științifice și tehnologice, dar rămâne angajată față de valorile integrității academice, ale muncii independente a studenților, protecției datelor și securității informațiilor.

Prezenta directivă își propune să ofere un cadru pentru utilizarea IA în scopuri educaționale, de învățare și de cercetare, să sprijine o utilizare responsabilă, transparentă și etică, și să formuleze un set de reguli coerente, aliniate valorilor și funcționării Universității.

2. CONCEPTE ȘI MODALITĂȚI DE UTILIZARE

2.1. Instrumente bazate pe inteligență artificială și IA generative

Prezenta directivă se aplică instrumentelor bazate pe inteligență artificială utilizate în practica educațională, de cercetare și administrativă a Universității. Acestea includ, printre altele, verificatoare de ortografie și gramatică, completatoare automate de text și cod, instrumente de traducere și rezumare, precum și sisteme de inteligență artificială generativă.

Prin IA generativă se înțeleg modelele și sistemele care generează conținut nou sau transformă conținut existent folosind metode de învățare automată, de obicei rețele neuronale și modele lingvistice de mari dimensiuni.

2.2. Utilizarea directivă, asistivă și bazată pe agenți

Din perspectiva utilizării etice, există diferențe esențiale între utilizarea directivă, asistivă și cea bazată pe agenți.

Se vorbește de utilizare directivă atunci când utilizatorul oferă o întrebare sau o descriere de sarcină în limbaj natural, iar modelul generează răspunsuri complete, paragrafe, algoritmi sau

cod de program. În acest caz, sistemul sprijină activitatea utilizatorului prin răspunsuri punctuale la cereri specifice.

În cazul utilizării asistive, modelul oferă sugestii de completare, corectare sau continuare pentru un text, cod sau prezentare deja începută, iar structura și conținutul final rămân sub controlul utilizatorului. Accentul este pus pe faptul că structura și conținutul final sunt stabilite de om, iar IA servește în principal la accelerarea și susținerea procesului de lucru.

Utilizarea bazată pe agenți apare atunci când IA generativă funcționează ca parte a unui agent conectat la unul sau mai multe instrumente (de exemplu, module pentru rularea codului, testare, gestionarea fișierelor, căutare). Agentul planifică și execută acțiuni în mod autonom pentru atingerea unui obiectiv specific, desfășurând o secvență de interacțiuni pe termen mai lung. În acest caz, utilizatorul nu primește un singur răspuns, ci oferă instrucțiuni la un nivel mai înalt („rezolvă această sarcină”, „refactorizează codul conform acestor cerințe”), iar agentul atinge obiectivul în mai mulți pași, independent.

În utilizarea bazată pe agenți, responsabilitatea utilizatorului nu se limitează la acceptarea sau respingerea răspunsurilor, ci include formularea precisă a obiectivelor, limitărilor și cerințelor de calitate, monitorizarea continuă a funcționării agentului și verificarea profesională a modificărilor sugerate. Astfel de sisteme devin tot mai frecvente în dezvoltarea de software, procesarea datelor și producția de conținut media complex, motiv pentru care Universitatea acordă o importanță deosebită înțelegerii modului de funcționare și utilizării responsabile a instrumentelor bazate pe agenți de către studenți.

2.3. Conținut generat de IA

Se consideră conținut generat de IA orice text, cod, diagramă, tabel, imagine sau secțiune de prezentare care provine integral de la un instrument IA sau în care contribuția esențială a modelului poate fi identificată pe baza promptului oferit de utilizator (prin prompt se înțelege orice instrucțiune textuală sau verbală dată modelului de către utilizator). Transformările de natură formală asupra textului (ortografie, stilistică, concizie) sunt considerate contribuții minore ale IA dacă conținutul profesional provine de la utilizator și nu include informații noi.

2.4. Integritatea academică și plagiatul

Prin integritate academică se înțeleg respectarea principiilor muncii independente, onestității, transparenței și a practicilor corecte de citare. Plagiatul constă, în special, în prezentarea ca propriu a întregii lucrări sau a unei părți esențiale a unei lucrări create de altă persoană sau de un instrument IA, fără referințe sau declarații corespunzătoare.

3. PRINCIPII DE BAZĂ

3.1. Integrarea inteligenței artificiale generative

Tehnologia IA este prezentă în mod constant în societate și pe piața muncii; prin urmare, abordarea utilizării IA generative exclusiv prin interdicere nu este realistă și nici eficientă. Universitatea își propune să elaboreze un set de reguli care să permită integrarea responsabilă a IA în educație și cercetare, menținând în același timp rolul central al învățării independente și al competențelor profesionale.

3.2. Prioritatea învățării independente și a competențelor profesionale

Este în interesul fundamental al studentului ca procesul de învățare să nu fie externalizat către IA. Pe termen lung, cunoștințele, abilitățile și competențele sale asigură un avantaj competitiv pe piața muncii. Utilizarea IA nu trebuie să diminueze importanța muncii independente și nu trebuie să conducă la situația în care studentul nu dobândește fundamentele profesionale.

3.3. Responsabilitate și gândire critică

Utilizatorul este responsabil în totalitate pentru corectitudinea, acuratețea și conformitatea etică a conținutului generat de IA. IA poate produce afirmații eronate sau inventate, poate reflecta părtiniri din datele de antrenament și nu este neapărat actualizată. Răspunsurile modelului nu pot fi considerate sursă de referință; verificarea literaturii citate, a legislației și a notițelor revine utilizatorului.

3.4. Transparență și documentare

În cazul implicării substanțiale a IA, utilizarea acesteia trebuie documentată. Studenții menționează utilizarea IA în lucrările academice, în special în proiecte, lucrări de licență și dizertații, printr-o declarație oficială. Cadrele didactice, dacă este necesar, indică modul de implicare a IA în materialele educaționale și în evaluare, iar cercetătorii precizează rolul IA în publicații conform cerințelor revistei sau editurii.

3.5. Protecția datelor și securitatea informațiilor

Datele personale ale studenților, angajaților sau partenerilor, rezultatele examinărilor, calificativele, informațiile confidențiale instituționale sau parteneriale, precum și datele speciale de sănătate, psihologice sau altele similare nu pot fi introduse în serviciile IA publice. Utilizarea IA trebuie să fie conformă cu legislația aplicabilă privind protecția datelor și cu reglementările interne ale Universității privind gestionarea datelor și securitatea informațiilor.

3.6. Competență digitală și pregătire în IA

Un obiectiv prioritar al Universității este ca studenții și cadrele didactice să înțeleagă în mod real funcționarea IA generative și să o utilizeze într-un mod critic și etic. În acest scop, Universitatea consideră competența în IA (AI literacy) o abilitate importantă de dezvoltat și urmărește includerea conținutului referitor la funcționarea, posibilitățile, limitele și riscurile IA în curricula, practica profesională și programele de formare continuă.

Se acordă o atenție deosebită înțelegerii și utilizării responsabile a sistemelor IA bazate pe agenți: scopul instruirii este ca studenții să fie capabili să formuleze obiective, cerințe și limite care să permită generarea de sisteme software și alte soluții digitale fiabile, sigure și transparente, precum și să monitorizeze și să corecteze profesional funcționarea acestora, dacă este necesar.

Prezenta directivă privind utilizarea IA nu urmărește doar restricții, ci propune un cadru în care membrii Universității pot integra IA în mod responsabil, conștient și reflexiv în propriile practici de învățare, predare și cercetare.

4. UTILIZAREA DE CĂTRE STUDENȚI

4.1. Abordarea implicită

Dacă fișa disciplinei sau cadrul didactic nu dispune altfel, utilizarea IA generative trebuie tratată în mod analog cu ajutorul primit de la alte persoane. În consecință, studentul trebuie să evalueze dacă lucrarea predată poate fi considerată în mod clar rezultatul propriei activități intelectuale, dacă gradul de asistență externă (în acest caz provenind de la IA) este proporțional cu natura sarcinii, dacă tipul și amplitudinea asistenței sunt indicate corespunzător și dacă este capabil să susțină oral lucrarea predată – inclusiv părțile asistate de IA. Responsabilitatea studentului rămâne neschimbată: indiferent de sursa ajutorului extern (om sau IA), el răspunde pentru conținutul final al lucrării.

4.2. Modalități etice și asistive de utilizare

Universitatea consideră etice și acceptabile acele utilizări care sprijină înțelegerea materialului didactic, structurarea cercetării bibliografice, elaborarea schiței unei lucrări sau prezentări, precum și rafinarea lingvistică și stilistică a propriilor texte, cu condiția ca conținutul profesional să provină de la student, iar elementele propuse de IA să fie verificate și, dacă este necesar, modificate independent de către acesta.

În disciplinele cu profil umanist, lingvistic, literar sau de traducere, calitatea stilistică este adesea obiectul competenței examinate. În astfel de cazuri, conform fișei disciplinei sau indicațiilor cadrului didactic, asistența stilistică oferită de IA poate fi restricționată sau interzisă; studentul este obligat să respecte cu strictețe instrucțiunile profesorului.

4.3. Modalități problematice sau interzise de utilizare

Este interzisă utilizarea IA la examene, teste sau orice altă evaluare închisă dacă cadrul didactic nu a permis acest lucru. De asemenea, nu este permisă predarea unei lucrări sau a unei teme de casă în care o proporție semnificativă este generată de IA și studentul nu indică acest lucru; este interzisă preluarea neetichetată a textelor, diagramelor sau tabelelor generate de IA. Se consideră problematice și cazurile în care studentul se bazează atât de mult pe soluțiile generate de IA încât nu poate susține oral conținutul profesional al lucrării.

4.4. Reglementări la nivel de disciplină

Cadrul didactic trebuie să precizeze clar în fișa disciplinei sau la începutul semestrului dacă utilizarea IA este interzisă, permisă restrâns (de exemplu, doar pentru suport lingvistic și stilistic) sau permisă pe scară mai largă (de exemplu, pentru generarea de idei, elaborarea schiței sau generarea de fragmente de cod). În caz de îndoială, studentul trebuie să solicite clarificări responsabilului de disciplină sau coordonatorului de proiect.

4.5. Lucrări de licență, dizertații, lucrări științifice studențești și teze de doctorat

Lucrarea de licență, dizertația, lucrarea științifică studențească sau teza de doctorat reprezintă formele majore de realizare a performanței profesionale independente în cadrul ciclului de studii respectiv. Utilizarea IA nu este interzisă în aceste lucrări, însă se aplică principii mai stricte de transparență și responsabilitate.

Concepția profesională a lucrării, întrebările de cercetare, metodologia și concluziile substanțiale trebuie să reflecte în mod clar performanța intelectuală a studentului. Implicarea IA poate fi acceptată în principal în mod asistiv, de exemplu pentru corecturi lingvistice, condensarea textului, structurarea bibliografiei sau propunerea unor fragmente simple de cod ori idei pentru diagrame. Nu este permis ca capitole întregi ale lucrării să fie bazate exclusiv pe texte generate de IA, în special în capitolele dedicate rezultatelor și concluziilor.

Studentul este obligat să menționeze utilizarea IA într-un loc clar și separat al lucrării (de exemplu, într-un subcapitol „Utilizarea inteligenței artificiale” sau într-un anexa), indicând ce instrumente IA au fost folosite, pentru ce scopuri și ce părți ale lucrării au fost influențate. Coordonatorul este îndreptățit să evalueze amploarea și modul utilizării IA și, dacă este necesar, să formuleze cerințe mai stricte. Studentul trebuie să fie capabil să susțină oral întreaga lucrare, inclusiv părțile asistate de IA.

Lucrările de licență și dizertațiile sunt verificate prin sistemul anti-plagiat al Universității (de exemplu, Turnitin). Sistemul include, pe lângă detectarea asemănărilor textuale, un modul care estimează probabilitatea utilizării IA generative. Rezultatul modulului are caracter informativ și trebuie interpretat împreună cu evaluarea profesională a cadrului didactic sau a evaluatorilor; nu constituie singur dovezi de utilizare neetică a IA, dar poate indica necesitatea unei verificări suplimentare (de exemplu, printr-o consultare orală).

Dacă lucrarea de licență sau dizertația se bazează într-o măsură excesivă pe conținut generat de IA, iar contribuția studentului nu poate fi considerată determinantă, lucrarea nu va fi acceptată conform reglementărilor Universității.

5. UTILIZAREA DE CĂTRE CADRE DIDACTICE ȘI INSTITUȚII

5.1. Responsabilitatea cadrelor didactice

Cadrele didactice sunt responsabile pentru comunicarea clară a regulilor privind IA la nivel de disciplină, respectarea principiilor etice și de protecție a datelor în utilizarea propriei IA, precum și pentru asigurarea faptului că IA apare în procesul educațional ca un instrument auxiliar, și nu ca înlocuitor al activității profesionale a cadrului didactic.

5.2. Materiale didactice și evaluare

Cadrele didactice pot folosi IA, de exemplu, pentru pregătirea schițelor de cursuri și seminarii, elaborarea primelor versiuni ale exercițiilor practice, exemplelor și întrebărilor de test, rafinarea lingvistică și stilistică a materialelor auxiliare, precum și pentru proiectarea de noi forme educaționale și proiecte. În evaluare, IA poate fi utilizată pentru verificări formale sau identificarea greșelilor tipice; totuși, responsabilitatea pentru notarea performanțelor studenților revine în totalitate cadrului didactic. Răspunsul IA nu poate constitui singur justificare pentru contestațiile studenților, iar rezultatele detectorilor de IA nu sunt considerate dovezi concludente.

6. UTILIZAREA ÎN CERCETARE ȘI PUBLICAȚII

6.1. IA ca asistent de cercetare

În context de cercetare, IA poate fi utilizată pentru sprijinirea explorării preliminare a literaturii, elaborarea rezumatelor și a schițelor de structură, traduceri și corecturi lingvistice, precum și pentru suport în anumite sarcini de programare sau gestionare a datelor. Responsabilitatea cercetătorului constă în identificarea și verificarea efectivă a surselor, asigurarea acurateții metodologice și a raportării rezultatelor, precum și conformitatea etică și cu reglementările privind protecția datelor a cercetării.

6.2. Date confidențiale și proprietate intelectuală

Nu pot fi încărcate în sisteme IA publice date de cercetare sau manuscrise nepublicate, propuneri de granturi, secrete comerciale sau documente confidențiale ale terților. Dacă natura cercetării impune implicarea unui sistem IA, condițiile de protecție a datelor, drepturile de autor și etica utilizării trebuie specificate într-o reglementare de proiect sau instituțională.

6.3. Indicare în publicații

Dacă IA a contribuit substanțial la realizarea unei publicații, de exemplu prin sugestii de text, fragmente de cod sau idei de diagramă, acest lucru trebuie indicat conform cerințelor revistei sau editurii. IA nu poate fi considerată coautor.

7. PROTECȚIA DATELOR ȘI SECURITATEA INFORMAȚIILOR

În utilizarea IA trebuie respectate legislația aplicabilă privind protecția datelor, în special prevederile GDPR, precum și reglementările interne ale Universității privind gestionarea datelor și securitatea informațiilor. Utilizatorii trebuie să privilegieze, pe cât posibil, instrumentele instituționale sau cele protejate prin contracte, în detrimentul serviciilor gratuite cu proveniență necunoscută. Este interzisă introducerea în sistemele IA a informațiilor care ar putea încălca drepturile terților sau genera răspundere juridică.

8. DOCUMENTARE, CITARE, DECLARAȚIE A STUDENTULUI

8.1. Obligația de documentare

Ori de câte ori IA a contribuit substanțial la conținutul profesional al lucrării sau a jucat un rol esențial în structurarea, argumentarea, codul sau analiza datelor, studentul sau cercetătorul trebuie să documenteze acest fapt. Pentru proiecte, lucrări de licență și dizertații, se recomandă utilizarea unei scurte anexe care să indice rolul IA pe capitole sau pe sarcini individuale. Textul, soluțiile sau fragmentele de cod propuse de IA pot fi incluse în lucrare numai dacă autorul le-a verificat profesional, le-a modificat dacă a fost necesar și se poate identifica substanțial cu conținutul lor. Autorul răspunde pentru întreaga lucrare predată; această responsabilitate nu poate fi transferată asupra instrumentelor sau serviciilor utilizate.

Nu este necesar să fie listate sistemele IA ca intrări bibliografice separate. IA nu constituie o sursă bibliografică independentă; pentru faptele și rezultatele indicate de IA trebuie să se facă în continuare referire la literatura de specialitate corespunzătoare. Faptul și modul utilizării IA trebuie indicate în secțiunea corespunzătoare a lucrării (de exemplu, subcapitol separat sau anexă), precum și în declarația studentului aferentă.

8.2. Model de declarație a studentului

Declarație a studentului privind utilizarea IA generative (model recomandat):

„Subsemnatul/ă (nume, identificator) declar că în realizarea acestei lucrări (denumirea disciplinei, sarcinii sau lucrării de licență/dizertației):

- ☐ nu am folosit instrumente de inteligență artificială generativă;
- ☐ am folosit în următorul mod: numele instrumentului, scopul (ex. corectură lingvistică, clarificarea conceptelor, elaborarea schiței, generarea de fragmente de cod), părțile lucrării afectate.

Sunt conștient/ă că sunt pe deplin responsabil/ă pentru conținutul generat de IA și știu că utilizarea necorespunzătoare sau neetichetată a IA poate atrage consecințe conform regulamentelor Universității Sapiientia.”

Universitatea poate stabili un format unitar pentru această declarație și îl poate face obligatoriu pentru anumite tipuri de lucrări, dar se recomandă ca forma exactă să fie determinată la nivel de programe de studiu, ținând cont de specificul domeniului.

9. PROCEDURI ȘI SANCTIUNI PRIVIND ÎNCĂLCAREA REGULILOR

9.1. Încălcarea integrității academice și științifice

Utilizarea necorespunzătoare a instrumentelor bazate pe inteligență artificială în activitățile educaționale și de cercetare poate constitui o încălcare a principiilor de integritate academică și științifică promovate de Universitate.

În context educațional, sunt considerate problematic:

- predarea conținutului generat de IA ca fiind propriu, fără indicarea sursei;
- utilizarea IA la examene, teste sau alte evaluări închise fără permisiunea cadrului didactic;
- generarea de date, referințe sau rezultate false cu ajutorul IA și prezentarea lor ca reale;
- bazarea lucrării substanțiale pe soluții generate de IA fără ca aportul propriu al studentului să fie detectabil și incapacitatea de a apăra conținutul oral.

În cercetare și publicații, utilizarea neetică a IA constituie o încălcare gravă a integrității științifice, incluzând:

- prezentarea datelor, rezultatelor măsurate, diagramelor sau imaginilor generate sau manipulate de IA ca rezultate empirice reale;
- includerea de referințe sau citate „inventate” de IA ca surse reale;
- predarea unui manuscris majoritar generat de IA fără transparența necesară față de coautori, redacție sau cititori;
- încărcarea în servicii IA publice a manuscriselor confidențiale, materialelor de evaluare, documentelor de grant sau altor materiale supuse confidențialității, contrar cerințelor de etică și protecție a datelor ale jurnalului, editurii sau finanțatorului.

Astfel de comportamente sunt reglementate de Regulamentul de Studii, Codul de Etică și regulamentele interne privind integritatea științifică ale Universității și pot genera proceduri corespunzătoare.

9.2. Procedura

Dacă există suspiciuni întemeiate că o lucrare a fost realizată prin utilizarea necorespunzătoare a IA, cadrul didactic, coordonatorul sau autoritatea instituțională competentă verifică lucrarea prin mijloace disponibile (de exemplu, coerența profesională, analiza stilistică, revizuirea detaliată a codului sau datelor). Se poate folosi un detector IA, dar rezultatul său nu constituie singur dovadă; poate servi doar ca semnal pentru o verificare suplimentară (ex. consultare orală, explicații adiționale).

În cazul lucrărilor studențești, studentul trebuie ascultat și poate fi solicitat să prezinte oral conținutul lucrării, procesul de elaborare și instrumentele folosite. În cercetare și publicații, procedura se desfășoară conform regulamentelor Universității privind integritatea științifică și etica, inclusiv informarea revistelor, editorilor sau finanțatorilor, dacă este necesar.

Dacă este justificat, se poate iniția o procedură conform regulamentelor de studii, disciplinare sau etice. Severitatea sancțiunii depinde de natura, gravitatea, intenția și eventualele recurențe ale încălcării și se stabilește conform regulilor interne ale Universității.

10. DISPOZIȚII FINALE

10.1. Intrarea în vigoare și revizuire

Prezentul ghid intră în vigoare după aprobarea Senatului, în data stabilită prin decizia aferentă. Având în vedere evoluția rapidă a tehnologiilor IA, ghidul va fi revizuit și actualizat periodic de Universitate.

10.2. Instruiri și ghiduri conexe

Universitatea va pune la dispoziție ghiduri și exemple scurte pentru studenți și cadre didactice privind utilizarea etică și conștientă a IA, va organiza cursuri și workshop-uri pentru dezvoltarea competențelor fundamentale legate de IA și va încuraja facultățile și departamentele să împărtășească bune practici. Scopul este ca utilizarea IA generative să fie integrată în mod bine gândit și reflectat în practica educațională și de cercetare.

10.3. Deschidere și responsabilitate

Universitatea Sapiientia se angajează să promoveze integritatea științifică, demnitatea umană și responsabilitatea față de comunitate și în utilizarea IA. Scopul este ca studenții și cadrele didactice să învețe și să folosească IA generativă într-un mod care să întărească competențele profesionale, gândirea critică și capacitatea de învățare independentă, contribuind astfel la dezvoltarea comunității științifice locale și internaționale.

PREȘEDINTELE SENATULUI,

Conf. univ. dr. Lázár Ede